

**MUNI
PED**

Hospitace v odborném výcviku

Ing. Nikola Straková

Smysl hospitace

- Hospitace je důležitý prostředek při vzájemné výměně zkušeností mezi učiteli.
- Kontrolní činnost ze strany řídicích a nadřízených orgánů.

Funkce hospitace

- poznávací
 - poznání stavu OV,
 - zjišťování rozdílů mezi předpoklady a skutečností,
 - získávání informací o úrovni výchovně-vzdělávací práce,
 - výměna zkušeností mezi všemi učiteli v odborném vzdělávání
- ovlivňující
 - ovlivňování a usměrňování řídicího procesu v OV,
 - prostřednictvím hospitací sledujeme systematické zlepšování účinnosti pedagogické práce
- výchovná
 - usměrňování výchovných pracovníků v OV, o výsledcích práce výchovných pracovníků a vychovávaných žáků

Druhy hospitací

– Podle obsahového zaměření

- Všeobecná (celková)
zaměřena na celkovou práci učitele ve vyučovací jednotce
- Tematická
zaměřená na dílčí úkol, didaktický problém (např. podmínky výuky, metody, aktivizace žáků apod.)
- Následná
po celkových a tematických hospitacích, k posouzení změn, ke kterým došlo za určité časové období (za čtvrtletí, za školní rok a pod.)
- Speciální
zaměřena na porovnávání dosažených studijních výsledků mezi třídami stejného odborného zaměření

– Podle časové orientace

- Jednotlivé
podávají dílčí, izolované informace o vyučování
mohou mít orientační charakter, kontrolní, úvodní hospitace
- Systematické
mají svůj přesný časový harmonogram
objektivnější, ucelenější obraz o vyučovacím procesu

Druhy hospitací podle počtu hospitujících

- Individuální
 - jeden hospitující -> nadřízený pracovník, nový učitel OV u zkušenějších
- Skupinové
 - více hospitujících
 - součást pedagogické praxe začínajících učitelů (instruktážní účel), výměna zkušeností
 - pro vedoucí pracovníky ke sjednocení kritérií při porovnávání, pro objektivní analýzu vyučovacího procesu

Výsledky hospitací

- Podklad pro zkvalitňování práce učitelů i podmínek vyučování
- Racionalizace obsahu a výukových forem
- Vybavení školy UP, DT, zařízením pro praktické vyuč.

Fáze hospitace

– Příprava

- Seznámit se s učebními osnovami
- Porovnat osnovy s rozpisem učiva, koordinačními plány
- Zjistit z předhospitačního rozhovoru:

Co bude učitel v daný den učit?

Na co bude navazovat?

Vymezený výukový cíl vyuč. jednotky.

Vymezení učiva.

Metody, prostředky a formy, které budou využity.

Časový harmonogram hodiny (orientačně).

Motivace žáků.

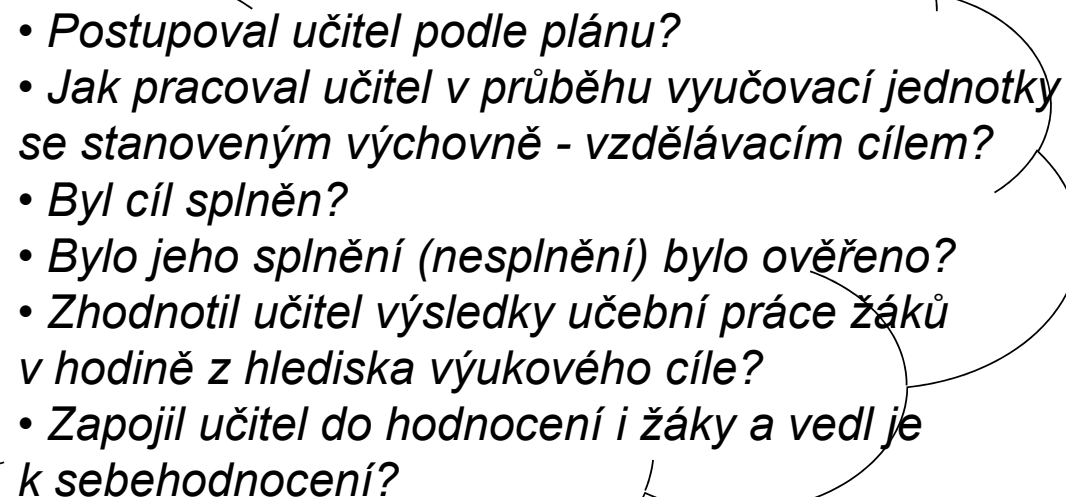
Lze komplexně poskytnout v podobě rámcové (případně podrobné) písemné přípravy na vyučování a materiálů připravených do výuky (výukové opory, prezentace, pracovní listy, multimediální podklady apod.

– Realizace

- Poznat a objektivně posoudit proces a výsledky výchovy a vzdělávání žáků
- Při výuce hospitující zaznamenává do hospitačního archu důležité informace o realizaci výuky (činnosti učitele, činnosti žáků a další důležité aspekty výuky).
- Jedná se o aplikaci pozorování.
- V literatuře nalezneme náměty pozorovacích schémat (hospitačních záznamů).

– Rozbor, hodnocení

- Po hospitaci
- Základní prostředek pro řízení a kontrolu práce učitele
- Důsledné
- Snaha pomoci
- Jinak konflikt, demotivace učitele
- Rozbor vždy za přítomnosti učitele

-
- *Postupoval učitel podle plánu?*
 - *Jak pracoval učitel v průběhu vyučovací jednotky se stanoveným výchovně - vzdělávacím cílem?*
 - *Byl cíl splněn?*
 - *Bylo jeho splnění (nesplnění) bylo ověřeno?*
 - *Zhodnotil učitel výsledky učební práce žáků v hodině z hlediska výukového cíle?*
 - *Zapojil učitel do hodnocení i žáky a vedl je k sebehodnocení?*

Metody hospitací

– Pozorování

- podrobné záznamy do hospitačního archu
- nejběžnější
- požadavky na správné hodnocení:
 - soustředění na vyučovací proces, oprostit se od únavy, zlosti, apod., rozlišovat objektivně hodnocenou situaci od vlastní interpretace, oprostit se od předsudků a zaujetí, provádět přesné záznamy, co nejméně rušit výuku, nezasahovat do výuky
- pozorované a následně analyzované části výuky
 - časový harmonogram výuky
 - A. plánování a řízení výuky – soulad cílů s kurikulem, návaznost teorie a praxe, rozvoj klíčových a odborných kompetencí
 - B. použití metod a forem výuky
 - C. materiální podmínky výuky – pracovní prostředky, učební pomůcky, vybavení pracoviště, BOZP
 - D. motivace a hodnocení (včetně sebehodnocení)
 - E. klima, vztahy, komunikace

Další metody hospitací

- Ústní/písemné prověřování
 - k ověření vědomostí a znalostí žáků učiva souvisejícího s OV, jak jsou žáci schopni využívat odborné vědomosti v praxi
- Prověřkové práce
 - pomocí kontrolní práce ověřit vědomosti a dovednosti žáků
- Rozvíjející hospitace s využitím metodiky 3 A – didaktické kazuistiky

Rozvíjející hospitace, metodika 3A v podmínkách odborného vzdělávání

- hospitace na základě analýzy videozáznamu – hospitační videostudie.
- metodika 3A = anotace, analýza, alterace -> 3 fáze hospitace
 - metodu navrhl a rozvíjí tým pracovníků na Institutu výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakulty MU.
 - od běžných hospitací odlišuje hloubkou a podrobností analýzy a vysvětlení NE principy provedení
 - zaměřena na podporu a rozvoj učitelových profesních kompetencí a spojení teorie s praxí
 - nerozlišujeme komunitu teoretiků, kteří „vědí“, od komunity praktiků, kteří „konají“ – obě skupiny jsou zahrnuty do společenství profesionálů, se všemi nároky na hluboké porozumění předmětu své profese
- Rozvíjející hospitace má tři fáze:
 1. **Anotace**
 1. Kontext výukové situace – cíl, téma, návaznost obsahu
 2. Didaktické uchopení obsahu – činnosti učitele a žáků
 2. **Analýza**
 1. Strukturace obsahu – rozbor s využitím konceptového diagramu
 2. Rozbor transformace obsahu s výhledem k alteraci
 3. **Alterace**
 1. Posouzení kvality
 2. Návrh alterace a její přezkoumání

Anotace - předhospitační fáze

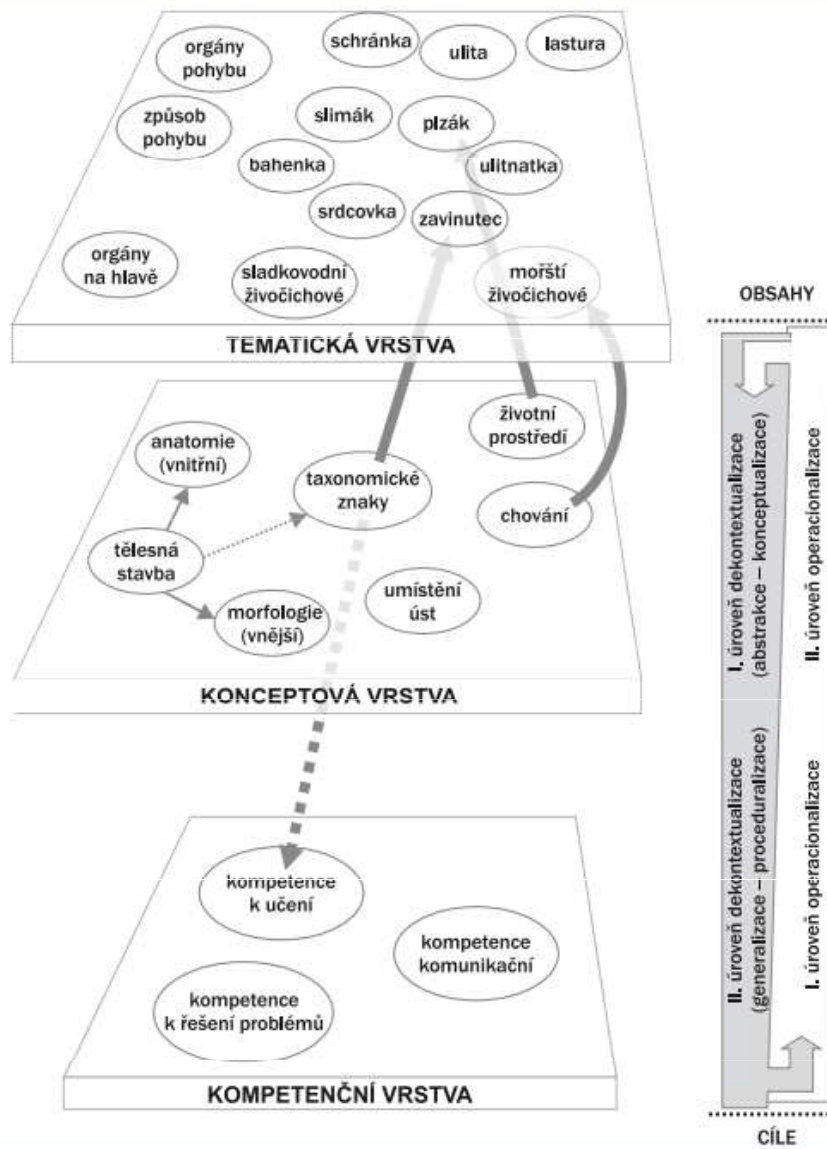
- Kontext výukové situace – cíl, téma, návaznost obsahu
- Didaktické uchopení obsahu – činnosti učitele a žáků
- Hospitující a hospitovaný proberou přípravu výuky s ohledem
 - na cíle výuky (oborové kompetence, klíčové kompetence),
 - obsah výuky
 - a plánované metodické postupy.
- Výstupem této části je tedy zaznamenání uvedených informací.

Analýza - hospitační fáze

- Strukturace obsahu – rozbor s využitím konceptového diagramu
- Rozbor transformace obsahu s výhledem k alteraci
- Představuje záznam sledovaných jevů (průběhu výuky) a tzv. **konceptový diagram**
- vymezení hlavních osvojovaných pojmů a činností ve sledované výuce a jejich vzájemných vazeb ve formě myšlenkové mapy – uzlového grafu (Janík et. al.,2016).
- Záznam by měl být podrobný a postihující vše podstatné.

ČINNOSTI ŽÁKŮ

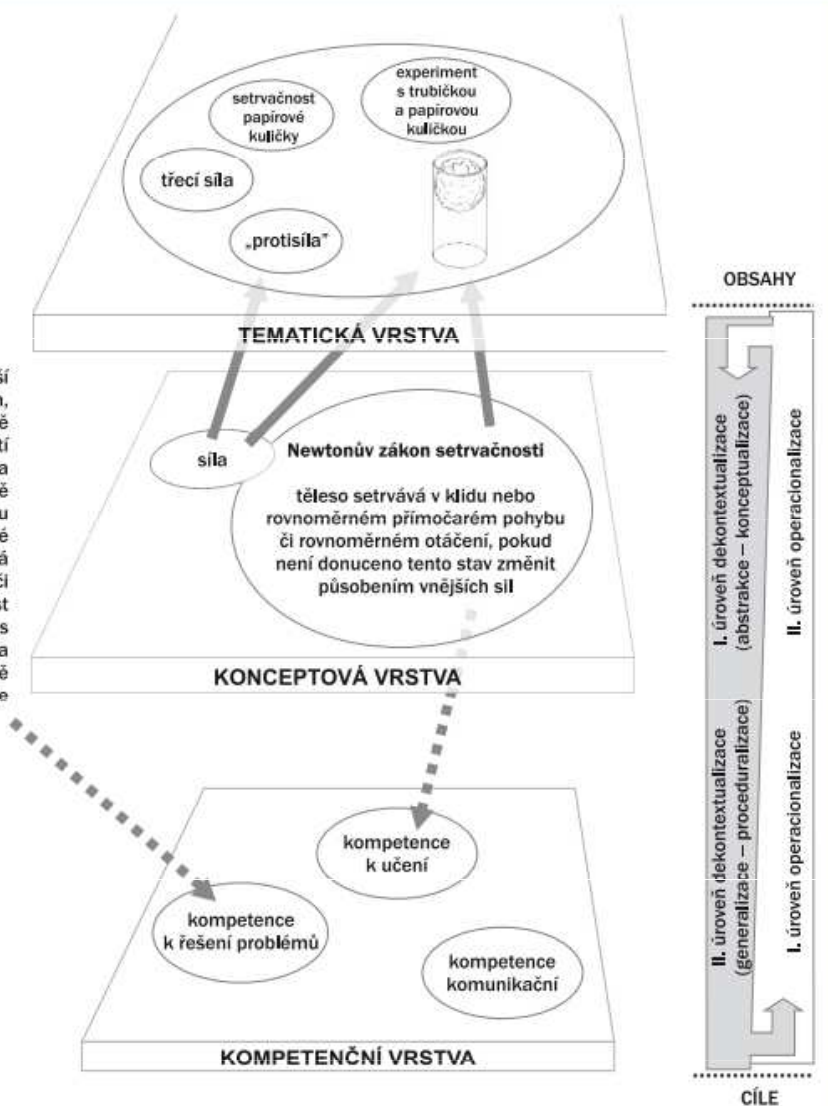
žáci zařazují živočicha dle taxonomie

Obrázek 9.6.1 Konceptový diagram výukové situace – Biologie: Měkkýši

ČINNOSTI ŽÁKŮ

žáci rozliší mezi jevem, případně vlastností tělesa na jedné straně a veličinou na druhé straně, která jev či vlastnost těles kvalitativně a kvantitativně popisuje

Obrázek 9.5.2 Konceptový diagram výukové situace – Fyzika: Záhadná setrvačnost těles...

Alterace - pohospitační fáze

- Posouzení kvality
- Návrh alterace a její přezkoumání
- Reflexe činností, rozbor výukových situací a nalezení shody mezi hospitujícím a hospitovaným.
- Zaznamenávají se i rozdílné názory s ohledem na cíl hospitace a návrhy možných tzv. **alterací** (jak jinak by výuka mohla být realizována).

Virtuální hospitace, videostudie

- videa z výuky učitelů z praxe -> společenství praktikujících učitelů
= [videokluby](#)
- cíl: reflexe výuky, profesní rozvoj, sdílení zkušeností
- průběh: zhlédnutí videosekvence z výuky -> diskuze
 - v průběhu diskuze je přítomen v roli facilitátora výzkumník z fakulty připravující učitele

Virtuální hospitace – Seznámení s litosférou

- Databáze virtuálních hospitací z gymnázií naleznete [zde](#)
- Aplikace evaluační metody 3A na Virtuální hospitaci – Seznámení s litosférou
 - anotace: ročník, do jakého tematického celku téma spadá, předcházející učivo
 - analýza: cíl, metody, formy, pomůcky, interakce mezi učitelem a žáky, motivace, opakování
 - alterace: stanovení náročnějších cílů (porozumění, analýza, aplikace), cíle determinují povahu a charakter obsahu/učiva -> porozumění příčinám a následkům, oproti popis skutečností a upevňování pojmů

Rozbor – opakování učiva

- Video (čas: 3:24 – 7:30) + vyhodnocení správných odpovědí (7:30 – 8:55)
- Otázky:
 - Čeho jste si všimli? Co vás zaujalo?
 - Může opakování v hodině mít dle vašeho názoru potenciál využitelný k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí u žáků?
 - Jaký názor máte na samostatnou práci žáků s pracovními listy? Nejedná se pouze o kognitivně nenáročné mechanické doplňování a opisování?
 - Co mohl učitel udělat jinak a proč?

Rozbor vybraných částí hodiny

Čas	Průběh výuky	Poznámky hospitujícího	Alterace (možné alternativy)
3:24 – 7:30 (video)	Opakování učiva z předešlé hodiny	<p>Žák má příležitost zopakovat si učivo.</p> <p>Odhadovaný přínos:</p> <ul style="list-style-type: none"> •aktivizace žáků •upevňování učiva <p>Připomínka:</p> <ul style="list-style-type: none"> •jedná se o mechanickou práci s elementárními pojmy bez důrazu na jejich porozumění a analýzu 	<p>Využít několik fotografií různých typů krajin, nechat žáky identifikovat jednotlivé složky krajinné sféry a ptát se, jaké interakce mezi jednotlivými složkami je možné na fotografiích pozorovat.</p> <p>Odhadovaný přínos:</p> <ul style="list-style-type: none"> •aktivita bude více zacílena na odhalování vzájemných interakcí mezi jednotlivými složkami krajinné sféry, čímž bude více zohledněn syntetický charakter oboru geografie <p>Připomínka:</p> <ul style="list-style-type: none"> •žáci by měli pochopit, že ačkoliv se jednotlivé složky krajinné sféry vyučují odděleně, v krajině fungují ve vzájemné interakci

Čas	Průběh výuky	Poznámky hospitujícího	Alterace (možné alternativy)
7:30 – 8:55	Vyhodnocení správných odpovědí	<p><i>Žák má možnost dozvědět se, jak byl úspěšný a dostává od učitele zpětnou vazbu o zvládnutí učiva.</i></p> <p>Odhadovaný přínos:</p> <ul style="list-style-type: none"> •kromě upevnění učiva dostává také učitel zpětnou vazbu o úspěšnosti žáků <p>Připomínka:</p> <ul style="list-style-type: none"> •motivace známkou může u některých žáků podporovat formální přístup ke školní práci 	<p><i>Nechat žáky ve dvojicích diskutovat a zdůvodnit své odpovědi.</i></p> <p>Odhadovaný přínos:</p> <ul style="list-style-type: none"> •žáci budou nuceni o pojmech diskutovat a aktivně je používat <p>Připomínka:</p> <ul style="list-style-type: none"> •těžištěm této fáze hodiny bude činnost žáků, nikoliv činnost učitele

Didaktické kazuistiky

- Didaktické kazuistiky v oborech školního vzdělávání
- Produktivní kultura vyučování a učení v didaktických kazuistikách
- Metodika 3A: nástroj pro reflexi výuky a hodnocení její kvality
-

Zdroje

- JANÍK, T. et. al. (2016). *Kvalita (ve) vzdělávání obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: MU.
- PECINA, P. (2013). *Didaktika praktického vyučování I. Výuková opora*. Brno: Masarykova univerzita.
- PECINA, P. (2014). *Didaktika odborných předmětů. Výuková opora*. Brno: Masarykova univerzita.
- ČADÍLEK, M. (2003). *Didaktika praktického vyučování I*. Brno: CERN, S.R.O.
- ČADÍLEK, M., LOVEČEK, A. (2005) *Didaktika odborných předmětů*. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM.
- Užitečné odkazy:
 - <http://didacticaviva.ped.muni.cz/>
 - <https://www.ped.muni.cz/profivi/profivi-videokluby.html>
 - <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=1645>